

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

П Л А Н И

**СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА
ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН»**

**Харків
2019**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

П Л А Н И

**СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА
ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН»**

**для студентів I курсу денної форми навчання
першого (бакалаврського) освітнього рівня
галузі знань 08 «Право»
спеціальності 081 «Право»**

**Харків
2019**

Плани семінарських занять з навчальної дисципліни «Історія держави і права зарубіжних країн» для студентів I курсу денної форми навчання першого (бакалаврського) освітнього рівня галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» / уклад.: В.Д. Гончаренко, Є.О. Васильєв, С.І. Власенко та ін. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2019. 29 с.

У к л а д а ч і: В.Д. Гончаренко,
А.О. Булгаков,
Є.О. Васильєв,
С.І. Власенко,
С.Л. Гоцуляк,
Р.А. Казак,
К.М. Лісогорова,
Т.О. Матвеева,
А.А. Омарова,
Г.П. Пономарьова,
Н.С. Стеценко,
М.М. Шевердін

Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою університету (протокол № _____ від _____ р.)

© Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2019

Т е м а 1. Закони царя Хаммурапі

П л а н

1. Джерела права Стародавнього Вавилону. Причини розробки законів царя Хаммурапі.
2. Загальна характеристика законів царя Хаммурапі.
3. Правове становище населення:
 - а) авілум і мушкенум; відмінності в їх правовому статусі;
 - б) особливості правового статусу окремих груп населення за професійною ознакою.
4. Шлюбно-сімейні відносини.
5. Право власності та інші речові права:
 - а) суб'єкти й об'єкти права власності;
 - б) правовий режим майна «ілку»;
 - в) захист права власності.
6. Зобов'язальні відносини:
 - а) види договорів і порядок (форма) їх укладення;
 - б) договір позики: умови договору, відповідальність боржника;
 - в) деліктні зобов'язання.
7. Злочини і покарання:
 - а) поняття й види злочинів;
 - б) кваліфікуючі ознаки злочинів;
 - в) мета покарань та їх види.
8. Історичне значення законів царя Хаммурапі.

С п и с о к л і т е р а т у р и

Історія держави і права зарубіжних країн: правові джерела / Упор. Г. І. Трофанчук. Київ: Юрінком Інтер, 2008. С. 9–19.

Страхов М.М. Історія держави і права зарубіжних країн: підручник. Харків: Право, 2001. С. 6–31.

Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн: навч. посібник: у 2 т. / за ред. В.Д. Гончаренка. Київ: Ін Юре, 1998. Т. 1. С. 9–37.

Історія держави і права зарубіжних країн: підруч. / за ред. Л. М. Маймескулова. Харків: Право, 2011. С. 62–69.

Тема 2. Джерела та основні інститути римського права

П л а н

1. Періодизація розвитку римського права.
2. Загальна характеристика Законів XII таблиць, причини їх розробки.
3. Квіритське і преторське право, відмінності між ними.
4. Правове становище населення:
 - а) елементи правового статусу особи;
 - б) форми шлюбу та правове становище жінки в шлюбі;
 - в) правове становище рабів.
5. Право власності та інші речові права:
 - а) класифікація речей;
 - б) способи набуття права власності;
 - в) речові способи захисту права власності (позови);
 - г) права на чужі речі (сервітут, узус, узурфрукт, суперфіцій, емфітевзис).
6. Зобов'язальні відносини:
 - а) підстави виникнення зобов'язань;
 - б) класифікація (види) договорів;
 - в) договір позики та позички.
7. Злочини і покарання.
8. Судовий процес.

С п и с о к л і т е р а т у р и

Агафонов С. А. Основи римського приватного права: навч. посібник. Київ: Вид-во Європ. ун-ту, 2007. 141 с.

Гринько С.Д. Деліктні зобов'язання римського приватного права: поняття, система, рецепція: монографія. Хмельницький: ХУУП, 2012. 724 с.

Заболотна Г. І. Сервітути у римському праві та їх рецепція у праві України: монографія. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2017. 340 с.

Макарчук В. С. Римське приватне право: навч. посібник. 2-е вид., допов. Київ: Атіка; Харків: Право, 2015. 256 с.

Підопригора О. А., Харитонов Є. О. Римське право: підручник. 3-ге вид. Київ: Юрінком Інтер, 2013. 528 с.

Харитонов Є. О. Основи римського приватного права: посіб. для аудитор. і самост. вивч. курсу. Одеса: Вид. Букаєв В. В., 2016. 396 с.

Орач Є. М., Тищик Б. Й. Римське приватне право: академічний курс: підручник. Київ: Ін Юре, 2012. 392 с.

Основи римського приватного права: підручник / за заг. ред.: В. І. Борисової, Л. М. Баранової. Харків: Право, 2008. 224 с.

Т е м а 3. Джерела та основні риси феодального права континентальної Європи

П л а н

1. Збірники феодального звичаєвого права. Салічна правда.
2. Злочини проти особи за Салічною Правдою. Кваліфікуючі ознаки.
3. Злочини проти власності за Салічною Правдою.
4. Судовий процес за Салічною Правдою:
 - а) процесуальні відносини сторін;
 - б) виклик до суду;
 - в) види доказів.
5. Державний устрій Німеччини за Золотою буллою 1356 р.
6. Кароліна 1532 р.:
 - а) система злочинів і система покарань;
 - б) судовий процес.
7. Канонічне право.
8. Міське право.

С п и с о к л і т е р а т у р и

Страхов М.М. Історія держави і права зарубіжних країн: підручник. Харків: Право, 2001. С. 72–80, 112–125.

Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн:

навч. посібник: у 2 т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ: Ін Юре., 1998. Т. 1. С. 144–322.

Історія держави і права зарубіжних країн: підруч. / за ред. Л. М. Маймескулова. Харків: Право, 2011. С. 294–298, 302–307.

Лебек Ст. Происхождение франков. V-IX вв.: пер. с фр. Москва: Скарабей, 1993.

Салическая Правда. Москва: Госюриздат, 1950.

Т е м а 4. Феодална держава в Англії. Велика хартія вольностей 1215 р.

П л а н

1. Особливості державного розвитку Англії в період раннього феодалізму:

а) державний лад Англії до середини XI ст.;

б) джерела права Англії у VIII-XI ст.

2. Норманське завоювання Англії у 1066 р., його наслідки.

3. Реформи Генріха II:

а) судова реформа;

б) військова реформа.

4. Причини прийняття Великої хартії вольностей 1215 р.

5. Правове становище різних груп населення Англії згідно з Великою хартією вольностей:

а) обмеження прерогатив короля;

б) права і привілеї великих баронів;

в) відображення в Хартії інтересів лицарства й міського населення.

6. Оксфордські провізії 1258 р. Скликання англійського парламенту.

7. Еволюція парламентських прерогатив.

8. Особливості англійського абсолютизму.

Список літератури

Бостан Л.М., Бостан С.К. Історія держави і права зарубіжних країн. Київ, 2004.

Власенко С.И. Народовластие английских королевств (раннее средневековье VI-X вв.): матеріали XI Всеукраїнської науково-практичної конференції. *Теорія та практика сучасної юриспруденції* (6 квітня 2017 року). Т. 1. С 26–30.

Власенко С.И. Нормандское завоевание Англии и местное самоуправление. *Теорія та практика сучасної юриспруденції*: матеріали XII Всеукр. наук.-практ. конф. (20 травня 2017 року). Т. 2. С. 21–25.

Історія держави і права зарубіжних країн / за ред. Л. М. Маймескулова. Харків: Право, 2011.

Макарчук В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн. Київ: Атіка, 2006.

Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн. Харків: Право, 1999.

Федоров К. Г. Історія держави і права зарубіжних країн. Київ: Вища шк., 1994.

Хома Н. М. Історія держави і права зарубіжних країн: навчальний посібник. Львів: Новий Світ – 2000, 2008.

Тема 5. Формування буржуазної держави в Англії у XVII–XIX ст.

П л а н

1. Причини та передумови буржуазної революції в Англії.
2. Головні етапи буржуазної революції в Англії.
3. Протекторат Олівера Кромвеля:
 - а) причини встановлення протекторату;
 - б) система органів влади згідно «Знаряддя управління» 1653 р.
4. Реставрація Стюартів. Умови Бредської декларації 1660 р.

5. «Славна революція» 1688 р.
6. Біль про права 1689 р.
7. Акт про облаштування 1701 р.
8. Формування неписаних принципів англійського конституціоналізму у XVIII ст.
9. Реформування виборчого законодавства у XIX ст.:
 - а) виборча реформа 1832 р.
 - б) виборча реформа 1867 р.
 - в) виборча реформа 1885 р.
10. Судова реформа 1875 р.

С п и с о к л і т е р а т у р и

Страхов М.М. Історія держави і права зарубіжних країн: підручник. Харків: Право, 2001. С. 152–214.

Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн: навч. посібник: у 2 т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ: Ін Юре, 1998. Т. 2. С. 3–48.

Історія держави і права зарубіжних країн: підручник / за ред. Л. М. Маймескулова. Харків: Право, 2011. С. 362–379.

История буржуазного конституционализма XVII-XIX вв. / отв. ред. В. С. Нерсисянц. Москва: Наука, 1983.

Загальна історія держави і права зарубіжних країн. В.С. Макаруч. Київ.Атіка.2006.

Історія держави і права зарубіжних країн. Навчальний посібник / Н. М. Хома. Львів. Новий Світ – 2000, 2008

Лабутина Т.Л. Политическая борьба в Англии в период реставрации Стюартов. 1660-1681. Москва: Наука, 1982.

Власенко С.И. Причины и движущие силы государственного переворота в Англии 1688 г. (К 330-й годовщине «Славной революции» в Англии). *Теорія та практика сучасної юриспруденції*: матеріали XVII Всеукр. наук.-практ. конф. (10 листопада 2018 р., м. Харків). Харків, 2018.

Т е м а 6. Становлення державного ладу США у XVIII–XIX ст.

П л а н

1. Причини й передумови війни за незалежність США.
2. Прийняття декларації незалежності США від 04 липня 1776 р. та її зміст.
3. Державний устрій США згідно зі Статтею конфедерації 1781 р.
4. Розробка й прийняття Конституції Сполучених Штатів Америки 1787 р.
5. Закріплення федеративного державного устрою в Конституції 1787 р.
6. Розмежування повноважень між президентом США і Конгресом.
7. Система стримувань і противаг у Конституції США 1787 р.
8. Білль про права 1791 р. і його зміст.
9. Зміни до Конституції США по завершенню громадянської війни у США 1861–1865 рр.

С п и с о к л і т е р а т у р и

Страхов М.М. Історія держави і права зарубіжних країн: підручник. Харків: Право, 2001. С. 152–202.

Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн: навч. посібник: у 2 т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ: Ін Юре, 1998. Т. 2. С. 49–82.

Історія держави і права зарубіжних країн: підручник / за ред. Л. М. Маймескулова. Харків: Право, 2011. С. 380–386.

Історія США: 1607-1877: Т. 1. Москва: Наука, 1983. С. 131–137.

Конституция США: история и современность / под ред. А. А. Мишина, Е. Ф. Язькова. Москва: Юрид. лит., 1988.

Вільховий Ю.В. Ідеологічна боротьба в США у роки війни за незалежність. *Історична пам'ять*. 2014. № 30–31. С. 154–163.

Головко О. Природно-правова теорія і конституційне будівництво в США. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Серія: Право.* 2016. № 22. С. 16–20.

Каррі Девід П. Конституція Сполучених Штатів Америки: посібник; пер. з англ. О. Мокровольського. Кихв: Веселка, 1993. 192 с.

Кольбенко А. Прийняття «Статей конфедерації» 1781 року та створення конфедеративного союзу в США. *Вісник Львівського університету. Серія юридична.* 2016. Вип. 62. С. 40–46

Пильгун Н. Становлення і розвиток принципу поділу влади у конституційному праві США. *Вісник Конституційного Суду України.* 2007. № 1. С. 81–90.

Тищик Б. З історії становлення американського конституціоналізму. *Вісник Львівського університету. Серія юридична.* 2014. Вип. 60. С. 134–145.

Тищик Б. Історія держави і права Сполучених Штатів Америки (XVIII – 1918 р.). Львів, Дрогобич: «Коло», 2007. 134 с.

Юрдига Б. Президентська форма правління: принципи та ознаки (Історія ухвалення Конституції США). *Вісник Львівського університету. Серія: Філософські науки.* 2010. Вип. 13. С. 188–193.

Тема 7. Велика французька революція 1789-1794 рр. та її вплив на державотворчі процеси

П л а н

1. Причини й головні етапи революції.
2. Декларація прав людини і громадянина 1789 р.
3. Державний лад Франції за Конституцією 1791 р.
4. Державний лад і законодавство жирондистської республіки.
5. Встановлення якобінської диктатури, її механізм.
6. Конституція 1793 р., її відмінності від попередньої конституції.

7. Соціально-економічні заходи уряду якобінців.
8. Значення державно-правових перетворень періоду революції.
9. Аграрне та робітниче питання за часів революції.

Список літератур

Історія держави і права зарубіжних країн: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л. М. Маймескулов [та ін.]; за ред. Л. М. Маймескулова. Харків: Право, 2011. 520 с.

Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн: підруч. для студ. юрид. вузів і ф-тів. Харків: Право, 1999. С. 160–177.

Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн: навч. посібник: у 2 т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ: Ін Юре, 1998. Т. 2. С. 83–135.

Адо А. В. Место французской революции в процессе перехода страны от феодализма к капитализму. *Новая и новейшая история*. 1989, № 3, С. 29–41.

Документы истории Великой Французской революции: в 2-х т.: учеб. пособие. Т. 2 / отв. ред. А. В. Адо Москва: 1992. 352 с.

Історія держави і права зарубіжних країн: правові джерела: навч. посібник / Упоряд. Г. І. Трофанчук. Київ: Юрінком Інтер, 2008, 347 с. URL: http://yuricom.com/files/content/Xrestom_Trophan.pdf

Карлейль Т. История Французской революции / пер. с англ. Ю. В. Дубровина и Е. А. Мельниковой. Ч. 1. Москва: Мысль, 1991, 575 с.

Конституции и законодательные акты буржуазных государств XVII–XIX вв. Англия, Франция, Италия, Германия: сборник / под ред. П. Н. Галанза. Москва: Госюриздат, 1957. 587 с.

Манфред А. З. Великая Французская революция. Москва, Изд-во «Наука», 1983. 432 с.

Толпыго А. Лекции по истории Великой французской революции 1789. Киев: Основные ценности, 2004, 531 с.

Французька декларація прав людини і громадянина (28 серпня 1789 року) // *Антологія лібералізму: політико-правничі вчення та верховенство права* / упоряд.: С. Головатий, М. І. Козюбра, О. Сироїд. Київ: Книги для бізнесу, 2008. С. 449–451.

Тема 8. Конституційний лад Франції у 1795–1875 рр.

П л а н

1. Термідоріанський переворот 1794 р. Державний лад Франції періоду Директорії. Конституція 1795 р.
2. Конституція 1799 р. Консулат.
3. Імперія Наполеона I, основні риси бонапартизму:
 - а) централізація бюрократичного апарату;
 - б) широке застосування народного плебісциту;
 - в) армія і поліція в системі бонапартизму.
4. Реставрація монархії Бурбонів. Хартія 1814 р.
5. Липнева революція і Хартія 1830 р.
6. Друга республіка у Франції за Конституцією 1848 р.
7. Конституція 1852 р. Державний лад Другої імперії (1852–1870 рр.).
8. Виникнення Третьої республіки у Франції. Конституційні закони 1875 р. Особливості французького парламентаризму.

С п и с о к л і т е р а т у р и

Історія держави і права зарубіжних країн: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Л. М. Маймескулова. Харків: Право, 2011, 520 с.

Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн: підруч. для студ. юрид. вузів і ф-тів. Харків: Право, 1999. С. 224–253.

Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн: навч. посібник: у 2 т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ: Ін Юре, 1998. Т. 2. С. 135–148, 253–294.

Тарле Е.В. Наполеон. Москва: Наука, 1991, 464 с.

Манфред А. З. Наполеон Бонапарт. 5-е изд. Москва: Мысль, 1989. 736 с.

Конституции и законодательные акты буржуазных государств XVII-XIX в.в. Англия, Франция, Италия, Германия: сборник / под ред. П. Н. Галанза. Москва: Госюриздат, 1957. 587 с.

История Франции: в 3-х т. / отв. ред. А. З. Манфред. Москва: Наука, 1973. Т. 2. 664 с.

Антохина-Московченко В. И. Третья республика во Франции 1870-1918. Москва: «Мысль», 1986. 490 с.

Тема 9. Об'єднання німецьких земель під пануванням Пруссії. Конституція Німецької імперії 1871 р.

П л а н

1. Криза «Священної Римської імперії німецької нації».
2. Німецький конституціоналізм до 1847 р.
3. Буржуазні революції в Австрії та Пруссії:
 - а) причини і передумови.
 - б) рушійні сили.
 - в) етапи.
- г) Франкфуртська Конституція 1849 р.
4. Конституція Пруссії 1850.
5. Виникнення Північно-Німецького союзу.
6. Конституція Німецької імперії 1871 р.
 - а) законодавча гілка;
 - б) канцлер і уряд;
 - в) домінування Пруссії в імперії.
7. Політичний режим Кайзеровської Німеччини.

С п и с о к л і т е р а т у р и

Страхов М.М. Історія держави і права зарубіжних країн: підручник. Харків: Право, 2001. С. 249–253.

Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн: навч. посібник: у 2 т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ: Ін Юре, 1998. Т. 2. С. 295–308.

Історія держави і права зарубіжних країн: підруч. / за ред. Л. М. Маймескулова. Харків: Право, 2011. С. 430–433.

История буржуазного конституционализма XVII-XIX вв. / под ред. В. С. Нерсесянца. Москва: Наука, 1983.

История буржуазного конституционализма XIX в. / под ред. В. С. Нерсесянца. Москва: Наука, 1986.

Конституция Германии 16 апреля 1871 г. // Конституции и законодательные акты буржуазных государств в XVII-XIX вв. Англия, США, Франция, Италия, Германия. Москва: Госюриздат, 1957. С. 558–576.

Т е м а 10. Французський цивільний кодекс 1804 р.

П л а н

1. Опрацювання й прийняття Французького цивільного кодексу 1804 р. Його структура.

2. Фізичні особи за Цивільним кодексом 1804 р., їх правоздатність і дієздатність.

3. Право приватної власності:

а) класифікація речей;

б) зміст права власності;

в) способи набуття права власності;

г) право спадкування;

д) речові способи захисту права власності.

4. Права на чужі речі:

а) сервітути;

б) узуфрукти.

5. Зобов'язальні відносини:

а) підстави виникнення зобов'язань;

б) загальні вимоги щодо укладення договорів;

в) договір купівлі-продажу;

г) інші види договорів.

6. Шлюбно-сімейне право і шлюбні договори.

7. Значення Французького цивільного кодексу для розвитку буржуазного цивільного права.

Список літератури

Сирко М. Цивільний кодекс Наполеона Бонапарта 1804 р. та його застосування на території Польщі. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2014. Вип. 59. С. 128–133.

Гражданский кодекс Франции (Кодекс Наполеона) / пер., ком. и справ. аппарат В. Захватаева. Киев: Истина, 2006. 1008 с.

Страхов М. М. Основні закономірності становлення буржуазної держави і права у провідних країнах Європи і в Північній Америці. Київ: НМК ВО, 1991. – 90 с.

Кісанов Д. Рецепція інституту речових прав за французьким Цивільним кодексом у ЦК України. *Юридична Україна*. 2013. № 6. С. 65–69.

Сирко М. В. Цивільний кодекс Франції 1804 року та його вплив на цивільне законодавство країн Європи (на прикладі Польщі та Румунії): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Львів: [б. в.], 2015. 21 с.

Сирко М. В. Зобов'язальне право за Французьким Цивільним кодексом 1804 р. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 4. С. 78–82.

Сирко М. Право власності в Цивільному кодексі Наполеона Бонапарта 1804 р. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2013. Вип. 58. С. 109–115.

Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ: Ін Юре, 2002. С. 716. Ст. 407-440.

Страхов М. М. Історія держави та права зарубіжних країн: підручник. Вид. 2-е. Київ: Ін. Юре, 2003. С.402–405.

Історія держави і права зарубіжних країн: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Л. М. Маймескулова. Харків: Право, 2011. 520 с.

Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: Ін Юре, 2003. 584 с.

Захватаев В. Н. Кодекс Наполеона: монографія. 2-е изд., перераб. и допов. Киев: Правова єдність: Алерта, 2016. 1340 с.

Т е м а 11. Німецьке цивільне уложення

П л а н

1. Соціально-політичні і юридичні чинники кодифікації Цивільного права Німеччини.
2. Загальна характеристика НЦУ 1896 р.
3. Правовий стан юридичних та фізичних осіб за уложенням.
4. Право власності.
5. Зобов'язальне право.
6. Шлюбно-сімейні відносини.
7. Характерні риси спадкового права.

С п и с о к л і т е р а т у р и

Савельев В. А. Германское гражданское уложение. Москва, 1983. 61 с.

Савельев В. А. Юридическая конструкция германского права собственности в начальный период империализма. *Очерки кодификации и новеллизации буржуазного гражданского права*. Москва, 1983. С. 63–75.

Савельев В. А. Гражданский кодекс Германии. Москва: Юрист, 1994. 95 с.

Василевская Л. Ю. Учение о вещных сделках по германскому праву. Москва: «Статут», 2004.

Книпер Р. Закон и история: О состоянии и изменениях Германского Гражданского Уложения / пер. с нем. З. М. Ногайбай; предисл. М. К. Сулейманова; ред. Ш. Асыянова, Л. Шатбершвили. Алматы; Баден-Баден: Номос, 2005. 278 с.

Страхов М. М. Основні закономірності становлення буржуазної держави і права у провідних країнах Європи і в Північній Америці. Київ: НМК ВО, 1991. 90 с.

Діковська І. Винятки із принципу реального виконання договірних зобов'язань у праві зарубіжних країн і міжнародних уніфікованих документах. *Юридичний вісник*. 2015. № 1. С. 179–182.

Кісанов Д. Об'єкти речового права в Німецькому Цивільному уложенні. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 3. С. 44–48.

Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ: Ін Юре, 2002. С. 525–548.

Історія держави і права зарубіжних країн: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л. М. Маймескулов [та ін.]; за ред. Л. М. Маймескулова. Харків: Право, 2011. С. 435–441.

Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: Ін Юре, 2003. 584 с.

Тема 12. Джерела континентального кримінального права ХІХ ст.

П л а н

1. Кримінальний кодекс Франції 1810 р., його загальна характеристика.
2. Кримінальне уложення Німеччини 1871 р., його особливості.
3. Поняття злочину у кримінальному праві ХІХ ст.
4. Класифікація злочинів.
5. Стадії вчинення злочину.
6. Співучасть у вчиненні злочину.
7. Обставини, які враховуються при призначенні покарань.
8. Злочини і провини проти особи.
9. Злочини і провини проти власності.
10. Мета та система покарань.

С п и с о к л і т е р а т у р и

Бутович О. «Досвід кримінально-правової протидії корупційним злочинам у Франції». *Вісник Національної академії прокуратури України*. Вип. 4. 2013. С. 93

Крылова Н. Е. Ответственность за должностные злоупо-

треблення во Франції. *Вестник Московского университета*. 1998. №1. С. 90–100.

Боботов С. В. Наполеон Бонапарт – реформатор и законодатель. Москва: Норма, 1998.

Кримінологічна характеристика злочинності в історії людства: монографія / Т. В. Корнякова [та ін.]. Дніпропетровськ: Ліра, 2015. 152 с.

Дудырев Ф. Ф. Кодификация европейского законодательства в XVIII-XIX веках: культурно-исторический контекст. *Современное право: научно-практический журнал*. 2014. № 1. С. 157–160.

Страхов М. М. Основні закономірності становлення буржуазної держави і права у провідних країнах Європи і в Північній Америці. Київ: НМК ВО, 1991. 90 с.

Кочемасов А. В. Влияние европейского опыта кодификации уголовного права на кодификацию уголовного права в США в конце XVIII – начале XIX в. *Вестник Московского университета. Сер. 11: Право*. 2014. № 3. С. 74–85.

Шуп'яна М. Ю. Поняття та види злочинів за Австрійським Кримінальним кодексом 1852 р. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 1. С. 74–77.

Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ: Ін Юре, 2002. 716 с.

Історія держави і права зарубіжних країн: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л. М. Маймескулов [та ін.]; за ред. Л. М. Маймескулова. Харків: Право, 2011. 520 с.

Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: Ін Юре, 2003. 584 с.

Тема 13. Джерела та особливості англосаксонської системи права у XVII-XIX ст.

П л а н

1. Формування англосаксонської правової системи (сім'ї).
 2. Вплив англійської буржуазної революції на правову систему.
 3. Прецедентне право, його джерела й особливості.
 4. Еволюція статутного права Англії в XIX ст.
 5. Особливості формування правової системи США.
- Спроби кодифікації права.
6. Систематизація англійського права.
 7. Право власності:
 - а) реальна й особиста власність;
 - б) довірча власність.
 8. Правове регулювання підприємницької діяльності.
 9. Трудове і соціальне законодавство.
 10. Кримінальне право і процес.

С п и с о к л і т е р а т у р и

Давид Р., Жоффре-Спинози К. Основные правовые системы современности / пер. с фр. В. А. Туманова. Москва : Междунар. отношения, 1998. 400 с.

Решетников Ф. М. Правовые системы стран мира. Москва, 1993.

Страхов М. М. Основні закономірності становлення буржуазної держави і права у провідних країнах Європи і в Північній Америці. Київ: НМК ВО, 1991. 90 с.

Козаченко В. М. Правова свідомість як джерело права в англосаксонській правовій системі. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 3. С. 56–60.

Котенко О. А. До поняття про сутність, значення та "дієвість" джерел права в англосаксонській правовій системі. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 3. С. 52–56.

Крапив'янський А. В., Куртакова А. С. Судовий прецедент – джерело права країн англосаксонської правової сім'ї. *Трипільська цивілізація*. 2012. № 7. С. 63–67.

Цюкало Ю. В. Принципи здійснення суб'єктивних цивільних прав у англосаксонській правовій системі. *Адвокат*. 2012. № 10. С. 45–48.

Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ: Ін Юре, 2002. 716 с.

Історія держави і права зарубіжних країн: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л. М. Маймескулов [та ін.]; за ред. Л. М. Маймескулова. Харків: Право, 2011. 520 с.

Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: Ін Юре, 2003. 584 с.

Т е м а 14. Утворення Республіки Індія

П л а н

1. Правове становище індійських князівств і система управління Британською Індією за Законом про управління Індією 1935 року.

2. Боротьба індійців за незалежність у 1936–1946 роках.

3. Опрацювання і прийняття Акта про незалежність Індії 1947 року.

4. Конституція Індії 1949 року:

а) опрацювання, прийняття і набуття чинності Конституцією Індії;

б) система органів влади і управління за Конституцією Індії.

5. Історичне значення Конституції Індії 1949 року.

С п и с о к л і т е р а т у р и

Конституция Индии / пер. с англ. Москва: Изд. иностр. лит., 1956. 467 с.

Азад А.К. Индия добивается свободы. Автобиографический очерк / пер. с англ. Москва: Изд. иностр. лит., 1961. 348 с.

Антонова К. А., Бонгард-Левин Г. М., Котовский Г. Г. История Индии. Москва: Мысль, 1979. 608 с.

Басу Д.Д. Основы конституционного права Индии / пер. с англ. Москва: Прогресс, 1986. 664 с.

Гопал С. Джавахарлал Неру: Биография: в 3 т. / пер. с англ. Москва: Прогресс, 1989. Т. 1: 1889–1947. 448 с.

Страхов М. М. Основні закономірності становлення буржуазної держави і права у провідних країнах Європи і в Північній Америці. Київ: НМК ВО, 1991. 90 с.

Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ: Ін Юре, 2002. 716 с.

Історія держави і права зарубіжних країн: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л. М. Маймескулов [та ін.]; за ред. Л. М. Маймескулова. Харків: Право, 2011. 520 с.

Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: Ін Юре, 2003. С. 536–543.

Т е м а 15. Конституційний лад Німеччини у ХХ ст.

П л а н

1. Вихід Німеччини з Першої світової війни.
2. Створення тимчасових органів влади.
3. Веймарська Конституція:
 - а) органи влади й управління за конституцією;
 - б) особливості Німецької федерації;
 - в) права й обов'язки громадян.
4. Політичний режим Веймарської республіки.
5. Причини встановлення фашистської диктатури.
6. Механізм і законодавча база нацистської диктатури.
7. Причини переходу до державного регулювання економікою.
8. Утворення ФРН і ГДР.
9. Бонська Конституція 1949 р.
10. Об'єднання Німеччини в 1990 р.

Список літератури

Драбкин Я.С. Революция в Германии 1918-1919 гг. Москва: Изд-во соц.-экон. лит., 1958.

Тищик Б.Й. Історія держави і права Німеччини (1917-1945). Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1973.

Розанов Г.Л. Германия под властью фашизма (1933-1939). Москва: Изд-во ИМО, 1961.

Страхов М. М. Основні закономірності становлення буржуазної держави і права у провідних країнах Європи і в Північній Америці. Київ: НМК ВО, 1991. 90 с.

Марченко А. Н. Трансформация демократии в фашистское государство: Веймарская конституция и законодательство национал-социалистической Германии. *Современное право*. 2012. № 5. С. 21–32.

Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ: Ін Юре, 2002. 716 с.

Історія держави і права зарубіжних країн: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л.М. Маймескулов [та ін.]; за ред. Л. М. Маймескулова. Харків: Право, 2011. 520 с.

Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: Ін Юре, 2003. 584 с.

Тема 16. Конституційний лад Франції у ХХ ст.

П л а н

1. Франція в умовах Другої світової війни. Падіння третьої республіки.

2. Опрацювання і прийняття Конституції Франції 1946 р.

3. Основні положення Конституції 1946 р.:

а) економічні й політичні права французьких громадян;

б) повноваження президента;

в) порядок формування вищих органів влади.

4. Причини прийняття Конституції Франції 1958 р., її особливості:

- а) державний лад Франції за Конституцією 1958 р.;
- б) порядок обрання президента і його повноваження;
- в) структура парламенту, його компетенція;
- г) конституційна рада.

С п и с о к л і т е р а т у р и

История Франции: в 3 т. / отв. ред. А. З. Манфред. Москва: Наука, 1973. Т. 3.

Крутоголов М. А. Государственный строй современной Франции (Четвертая республика). Москва: Изд-во АН СССР, 1958.

Смирнов В. П. Новейшая история Франции. 1918-1975. Москва: Высшая шк., 1979. С. 237–246.

Прело М. Конституционное право Франции / пер. с франц. Москва: Иностр. лит., 1957.

Конституции буржуазных государств. Москва: Юрид. лит., 1982. С. 71–112.

Крутоголов М. А. Государственный строй Франции по Конституции 1958 г. Москва: Изд-во АН СССР, 1960.

Страхов М. М. Основні закономірності становлення буржуазної держави і права у провідних країнах Європи і в Північній Америці. Київ: НМК ВО, 1991. 90 с.

Конституція Французької Республіки: прийнята на референдумі 4 жовт. 1958 р.: станом на 30 серп. 2015 р. / уклад. П. В. Романюк. Харків: Право, 2015. 68 с.

Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ: Ін Юре, 2002. С. 653–670.

Історія держави і права зарубіжних країн: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л. М. Маймескулов [та ін.]; за ред. Л. М. Маймескулова. Харків: Право, 2011. С. 424–429.

Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: Ін Юре, 2003. 584 с.

Тема 17. Ключові державно-правові зміни у США й Великій Британії в першій половині ХХ ст.

П л а н

1. Причини встановлення державного регулювання економікою в США та у Великій Британії (делеговане законодавство).
2. Соціальне і трудове законодавство Великої Британії кінця ХІХ – початок ХХ ст.
3. Виборчі реформи 1918–1919 рр. та 1929 р. у Великій Британії.
4. США після Першої світової війни:
 - а) 14 пунктів В. Вільсона.
 - б) Президентство Г. Гувера й політика *laissez-faire* (державного невтручання в економіку)
5. «Новий курс» Ф. Д. Рузвельта:
 - а) посилення регулюючих елементів у фінансовій галузі;
 - б) шляхи подолання кризи в сільському господарстві й промисловості;
 - в) трудові відносини й боротьба з безробіттям.

С п и с о к л і т е р а т у р и

История США: в 4 т. Москва: Наука, 1985. Т. 3: 1918–1945. 336 с.

Иванян Э. А., Наджафов Д. Г. Белый дом: президенты и политика. Москва: Наука, 1979.

Мальков В. Л. Америка на перепутье, 1929-1938: очерк соц.-полит. истории “Нового курса” США. Москва, 1967.

Яковлев Н. Н. Франклин Рузвельт – человек и политик. Москва: Междунар. отношения, 1981.

Хомский Н. Несостоятельные штаты: злоупотребление властью и атака на демократию. Москва, 2007.

Левин Д. Государственный строй Великобритании. Москва, 1957.

Страхов М. М. Основні закономірності становлення бу-

ржуазної держави і права у провідних країнах Європи і в Північній Америці. Київ: НМК ВО, 1991. 90 с.

Власенко С. И. "Новый курс" Ф. Рузвельта – опыт или история. *Правова доктрина – основа формування правової системи держави* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 20–21 листоп. 2013 р. Харків, 2013. С. 136–139.

Долматов І. В. Особливості правового становища "Нового курсу" президента США Ф. Рузвельта. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 1. С. 41–44.

Красавцев Л. Б. Правовое регулирование "борьбы с бедностью" в США в XX в. *История государства и права*. 2012. № 13. С. 33–35.

Левчук С. В. Политико-правовая оценка чрезвычайного законодательства "нового курса" Ф. Д. Рузвельта в США периода мирового экономического кризиса и депрессии (1929–1938 гг.). *История государства и права*. 2012. № 13. С. 38–43.

Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ: Ін Юре, 2002. 716 с.

Історія держави і права зарубіжних країн: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л. М. Маймескулов [та ін.]; за ред. Л. М. Маймескулова. Харків: Право, 2011. 520 с.

Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: Ін Юре, 2003. С.425–464.

Т е м а 18. Нові тенденції у розвитку правових систем у другій половині ХХ ст.

П л а н

1. Прийняття міжнародних актів у сфері захисту прав людини, їх вплив на національні правові системи.

2. Правові основи створення і діяльності Організації Північноатлантичного договору (НАТО) й Організації Варшавського договору (ОВД).

3. Європейський Союз, його правова природа й історія формування.

4. Основні органи Європейського Союзу:
 - а) Європейська Рада;
 - б) Європейський парламент;
 - в) Європейська Комісія;
 - г) правничі і судові органи ЄС.
5. Правові засади економічної інтеграції ЄС:
 - а) спільна торговельна й митна політика;
 - б) гармонізація податкового законодавства ЄС;
 - в) гармонізація антимонопольного і конкурентного законодавства.
6. Правові засади регіональної та міграційної політики:
 - а) регіональна політика і транскордонна співпраця;
 - б) міграційна політика та політика громадянства;
 - в) Шенгенська угода.
7. Національно-демократичні революції у країнах Центральної і Східної Європи в 1989-1990 рр.

С п и с о к л і т е р а т у р и

Асірян С. Р. Концепція захисту прав людини у статуті ООН. *Актуальні проблеми сучасного міжнародного права* : зб. наук. ст. за матеріалами І Харків. міжнар.-прав. читань (Харків, 27 листоп. 2015 р.) : у 2 ч. Харків, 2015. Ч. 1. С. 284–292.

Варшавський договір 1955 // *Юридична енциклопедія* : [в 6-ти т.] / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998–2004. С. 672–768 .

Ильин Ю. Д. Лекции по истории и праву Европейского Союза. Харьков: Консум, 1998. 156 с.

Копійка В. В., Шинкаренко Т. І. Європейський Союз: історія і засади функціонування: навч. посібник / за ред. Л.В. Губерського. 2-ге вид., виправл. і доповн. Київ: Знання, 2012. 759 с.

Історія європейської інтеграції від Римської імперії до Європейського Союзу: монографія / за заг. ред. І. В. Яковюка. Київ: Ред. журн. "Право України"; Харків: Право, 2013. 208 с.

Основи права Європейського Союзу: нормативні матеріали / за заг. ред. М. В. Буроменського. Харків: Право, 2015. 328 с.

Організація Північноатлантичного договору // Юридична енциклопедія: [в 6-ти т.] / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2002. Т. 4: Н–П. 720 с.

Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: Ін Юре, 2003. 584 с.

Тоді Ф. Нарис історії Європейського Союзу / пер. з англ. М. Марченко. Київ: К.І.С., 2001. 136 с.

Яковюк І. В. Європейський Парламент: динаміка правового статусу. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2014. Вип. 27. С. 62–76.

Якименко Х. С., Сало В. І., Окладна М. Г. Правотворча діяльність інститутів Європейського Союзу. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. Харків, 2014. Вип. 27. С. 77–91.

ЗМІСТ

Тема 1. Закони царя Хаммурапі	3
Тема 2. Джерела та основні інститути римського права	4
Тема 3. Джерела та основні риси феодального права континентальної Європи.....	5
Тема 4. Феодальна держава в Англії. Велика хартія вольностей 1215 р.....	6
Тема 5. Формування буржуазної держави в Англії у XVII-XIX ст.....	7
Тема 6. Становлення державного ладу США у XVIII-XIX ст. ..	9
Тема 7. Велика французька революція 1789-1794 рр. та її вплив на державотворчі процеси	10
Тема 8. Конституційний лад Франції у 1795-1875 рр.	12
Тема 9. Об'єднання німецьких земель під пануванням Пруссії. Конституція Німецької імперії 1871 р.....	13
Тема 10. Французький цивільний кодекс 1804 р.....	14
Тема 11. Німецьке цивільне уложення.....	16
Тема 12. Джерела континентального кримінального права XIX ст.....	17
Тема 13. Джерела та особливості англосаксонської системи права у XVII-XIX ст.	19
Тема 14. Утворення Республіки Індія.....	20
Тема 15. Конституційний лад Німеччини у XX ст.....	21
Тема 16. Конституційний лад Франції у XX ст.	22
Тема 17. Ключові державно-правові зміни у США та Великобританії в першій половині XX ст.....	24
Тема 18. Нові тенденції у розвитку правових систем у другій половині XX ст.	25

Навчальне видання

Електронне видання

П Л А Н И

СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН»

**для студентів І курсу денної форми навчання
першого (бакалаврського) освітнього рівня
галузі знань 08 «Право»
спеціальності 081 «Право»**

У к л а д а ч і: ГОНЧАРЕНКО Володимир Дмитрович,
БУЛГАКОВ Артур Олександрович,
ВАСИЛЬЄВ Євген Олександрович,
ВЛАСЕНКО Сергій Іванович,
ГОЦУЛЯК Світлана Леонідівна,
КАЗАК Рината Алімівна,
ЛІСОГОРОВА Катерина Миколаївна,
МАТВЕСВА Тетяна Олексіївна,
ОМАРОВА Айсель Азадівна,
ПОНОМАРЬОВА Ганна Павлівна,
СТЕЦЕНКО Ніна Сергіївна,
ШЕВЕРДІН Максим Михайлович

Відповідальний за випуск *В. Д. Гончаренко*

Редактор *Л. В. Русанова*
Комп'ютерна верстка *А. В. Старжинської*